

Tillæg til Vore Kirkegårde bind 19 nr. 7

Foreningen for Kirkegårdskultur

Nye medlemmer

Afdeling A.

Anlægsgartner Jens Kr. Kjeldsen, Vinderslev.
Kirkegårdsinspektør Th. Nielsen, Vodskov.
Kirkeværge Kristian Andersen, Bække.

Kirkegårdsinspektøernes

generalforamling m. m. havde atter i år gunstigt vejr, da man i stort antal fyldte det prægtige Hindsgavls lokaler, og det tilsyneladende så sparsomme program udfyldtes på fineste måde med adskillige overraskelser. Generalforsamlingen bød ikke på overraskelser, men udvikledes med saglige forhandlinger og genvalg. Konsulent *J. Mosegaard* holdt i fin form et udmærket foredrag om, hvad der kan være i vejen med de stedsegrønne på kirkegårdene og bekræftede anelserne om, at det bl. a. var ernæringen, samt avkræftede teorien om svampe i visse juniperus. Hans foredrag er lovet i manuskript og kommer altså som artikel i VK. Lektor *G. Georgsen* analyserede de nye kirkegårdsanlæg i Næstved og Lyngby og pegede i spirituelle vendinger på skavanker i konkurrencerne og trak retningslinjer op for fremtidens kirkegårde med svigtende publikumsbesøg og svigtende kistebegravelser, — det første erstattes med girokort, det sidste med askeurner. Atten firmaer demonstrerede maskiner af nyttig art og andre tekniske ting med adskillige nyheder for de praktiske kirkegårdsfolk. Der var besøg i Stige og afslutning med kommunal kaffe i Odense, — ind imellem lukrede damerne af de mange inspektørbiler og foretog kaffeudflugter til begge sider af Lillebæltsbroen, ligesom nogle stak til søs. Både under festmiddagen (der burde holdes den sidste aften og ikke før), og efter denne var der af amatør-talentet *Aage Fich* og hjælpere sørget for den lettere kost. Hindsgavls gode mad kræver nok en lettere affodring derhjemme i de nærmeste dage efter mødet, om ikke den slanke linje skal gå tabt. Jo, det var rare, smukke dage ved Lillebælt med gæster fra Sverige og fra andre danske foreninger.

Jubilæum

Jyllands Stenhuggermesterforening fejrede 12. oktober sit 50 års jubilæum ved en fest i Ålborg. Lidt forsinket siger vi: til lykke fra redaktionen.

Fra danske dagblade

- ½ Jydske Tid.: Kun få protesterer imod reguleringsarb. på Åbenrå kgd.
- ¾ Fyns Stiftstid.: Kirkestaldene er ved at forsvinde.
- ¾ Fr.borg Amts Avis: Der ønskes jord fra Louisiana til udv. af Humlebæk kgd.
- 1½ Jyll.posten: Der er nogen, som på Silkeborg kgd. smykker gravene med blomster fra andres grave — er meldt til politiet.
- 1½ Loll. Falst. Folketid.: Skandaløse forhold med høns på Musse kgd.
- 1½ Demokraten: 700-årig pestgrav avdækket ved vejarb. v. Viby J.
- 1½ Politiken: Kontormedhj. v. Holbæk begravelsesvæsen anholdt for bedrageri.
- 2¼ Vendsyssels Tid.: Bangsbostrand kgd.s-projekt ligger p. t. hos kunstakademiet.
- 2¾ Ålborg Amtstid.: Udv. af Løgstør kgd. færdig (kr. 20.000).
- 2¾ Morsø Folkebl.: Nykøbing J. kgd. udvides.
- 2¾ Kalundborg Folkebl.: Udv. af Jyderup kgd. udbudt i licitation (konsulent *K. Bækhoj*).
- 30% Skanderborg Amts Avis: Hørup kgd. reguleres af anlægsgartner *Aa. Bjerring*, Almtoft.
- ¾ Roskilde Dagbl.: Der anlægges urnehave, og St. Ibs kgd. åbnes igen for kistebegravelse (havearkitekt *Johannes Tholle*).
- ¾ Holbæk Amtstid.: Ved licitationen over Jyderup kgd. indkom 7 tilbud, og menighedsrådet antog det laveste på kr. 52.251 fra anlægsgartner *Eivind Petersen*, Jyderup.
- 1½ Silkeborg Soc. Dem.: Linå kgd. udvides med 8500 m², og der afholdes nu licitation over arbejdet (havearkitekt *Johannes Tholle*).
- 1½ Berlingske Tidende: Herlev nye kapel også distriktskirke. Planer om et krematorium på Birkholm kgd. Jevnf. artiklen i hovednummeret, s. 66—68.

Fra norske dagblade

- ¾ Fremtiden: Engedal kgd. utv. med vel et mål.
- 1% Oppland arbejderbl.: Skude kgd. i Søndre Land utv.
- 1% Firdaposten: Kk. og gravpl. på Vilned vert større.
- 1¼ Tidens Krav: Utv. av Gaustad gravsted i Kornstad.
- 2¾ Buskerud Bygdebl.: Planer om utv. og omleggn. av kgd. i Y. Sandsvær (herredsgt. *Hanveit*).
- 2% Smaalenenes Amtstid.: Holmgill kgd. utv.
- ¾ Moss avis: Utv. af Rygge kgd. efter arkitektkonkurrence.

- 3/4 Bergens Tid.: Solheim kgd. utv. med 3 mål til urnegr. m. m. (forst. *Lindebrekke*).
- 5/4 Eidsvold Bl.: Kgd. i Hurdal utv. v. frivillig hjelp fra menigheten.
- 11/4 Namdal: Kgd. på Slatland må utv.
- 20/4 Morgenbl.: Den nederlandske kgd. i Oslo (Vestre Gravlund).
- 20/4 Akerhus Amtstid.: Utv. av Nesodden kgd.
- 3/8 Sunnmøre Arbeideravis: Kgd. i Gusken må utv.
- 7/8 Adresseavisen: Norske billedhuggere slår et slag for vakre kgd.
- 3/8 Romerrikets Bl.: Heni kgd. blir 3 mål større, kr. 11.000.
- 19/8 Sunnmørsposten: Berre 60 gravplasar att på Flusund kgd.
- 20/8 Porsgrunns Dagbl.: Bamle kgd. må utv.
- 22/8 Trønder-Avisa: Utv. av Nordli kgd.
- 22/8 Moss Avis: Kgd. i Svinndal som examensopg. på Norges Landbrukshøyskole — et udkast valgt til realisering.
- 24/8 Fr.stad Blad: 8 dekar tillegges Hvaler kgd.
- 26/8 Dagbl. Norge: Ny snarvei gjenn. Vor Frelsers kgd.
- 3/8 Romsdalsposten: Det trenges mere gravplass i Edøy.

Fra svenske dagblade

- 21/8 Wermlands-Tidningen: Stor kyrkogårdsdag på Ruds kyrkogård.
- 17/8 Nordsvenska Dagbl.: Den nya kgd. på Sandbacka i Umeå indv. i dag af biskop *Ivar Hylander* (trädgårdsark. *Walter Bauer*).
- 21/8 Värnamo Tidn.: I går indv. Voxtorps Nya kgd. av biskop *Elis Malmeström*.
- 21/8 Tranås Tidn.: Indvign. av ny kgd. i Nydala av kontraktprost *H. Blomstrand*.
- 20/8 Västnorrlands Allehanda: Kgd. i Viksjö inv. på söndagen av domprost *D. Lindquist* (trädgårdsarkitekt *Sven Linde*, örnsköldsvik, trgsm. *Birger Högström*, Österås).
- 3/8 Östersunds Posten: Invign. av Haverö kgd. av kontraktprosten *Oss. Pettersson*.

Fra tidsskrifterne

Arkitekten nr. 15: Konkurrence om kapelkrematorium i Roskilde (*Finn Monies* referat). Nr. 17: Mausolæum i Karachi-Pakistan (udskrivning af konkurrence).

Der. Naturstein nr. 7: Detail einer Ehrentafel (*Ulrich Niedhorn*). Nr. 8: Die Bremer Jahrestagung der Arbeitsgemeinschaft Friedhof und Denkmal (*H.-K. Boelke*). — Nr. 9: Die Grabmalschau in Köln. Bundesgartenschau 1957. Friedhofskulturelle Tagung in Köln. Ein grosser Schritt vorwärts. Ein Gedenkstein in Bremer-

hafen. Das Reinigen von Naturstein in der Denkmalpflege (*Hans Hörmann*).

Deutsches Friedhofskultur nr. 6: Grabgestaltung auf alten und neuen Wegen. Die Würde der letzten irdischen Dinge (*Viktor Calles*). Der Friedhof, kein Mode- und Kunstproblem, sondern eine Kulturverpflichtung. Und wenn der Friedhof noch so alt ist. Über die Rechtslage bei Unfällen, die durch schadhafte oder nicht genügend befestigte Grabsteine hervorgerufen werden (*Jürgen Gaedke*). Betrachtungen zur Friedhofschau in Köln (*Herbert Calleen*). Grosze Friedhof einer kleinen Stadt (Detmolder Waldfriedhof am Kupferberg). Ein Schöpfbecken schön und zweckmässig. Ruherechtsentschädigung für Kriegsgräber (*Hermann Backer*). Soldatenfriedhöfe am Gardasee und auf Sizilien. — Nr. 7: Erfahrene Wege — bessere Wege (af foredragene i Köln). Besichtigung der Friedhofschau auf dem alten Deutzer Friedhof. Echte Friedhofsgestaltung und geometrisches Schachbrettschema (*Victor Calles*). Friedhofskultur und Friedhofswirtschaft (*Franz Tempich*) m.m. — Nr. 8: Verwahrlofte Grabstätten. Der Friedhof, kein Mode- und Kunstproblem, sondern eine Kulturverpflichtung. Fachleute sprechen über Grabmal-Fundamente und Sicherheitsmassnahmen. Der Kleinstadtfriedhof als Beispiel. Diskussionsbeitrag zur Frage der wahren Friedhofskultur (*Th. Vilhelm Neumann*). Kompostbereitung ohne viel Mühe. Ein schöner Rasen ist kein Problem (*R. Reeker*).

Friedhof und Denkmal nr. 5: Eine Anklage, zugleich als Aufruf zur Wandlung (*Werner Lindner*). Der Wandel der Friedhofstelle vom Andachtsmal zum Grabzeichen (*Alfred Weckwerth*). — Nr. 6: Friedhofgestaltung als Aufgabe des Garten- und Landschaftsarchitekten. Neue Grabmalbestimmungen in Wales (*Boe*). Zur Vergoldung der Schrift (*Boe*). — Nr. 7: Friedhofsplanung auf dem Lande (*Rich. Schreiner*), Praktische Friedhofsfragen in Bremen (*H. Lehmkuhl*) m. m. — Nr. 8: Das Grabbeet. Gärtnerische Instandsetzung und Unterhaltung von Grabstätten. Zweigemälde von Caspar David Friedrich.

IGNIS nr. 7: 1882 - 1932 - 1957. Til gagn för levande och kommande släktan. Nr. 8: Krematoriebyggandet ur arkitektonisk synpunkt (*Sv. Ivar Lind*). Urnelunden på Kvibergskyrkogården i Göteborg. Den konstnärliga utsmyckningen i Västerås krematorium. Eldbeg. på utställn. i Motala. Kyrkan och eldbeg. — Nr. 9: „Ljusset på andra sidan“. Jordfästningslagen (foredrag). Krematoriet i Ålesund. Återinvigningen av Kristianstads krematorium (*Sixten Ohlson*). Sve-

riges kyrkogårdsf. årskongres i Skellefteå 1957 (referat).

Kriegsgräberfürsorge nr. 4: Idsteiner Ehrenfriedhof vollendet. Umbettung gehen planm. weiter. — Nr. 5: Hohe Auszeichnung für die Kriegsgräber fürsorge. Würdige Ruhestätten in der Heimat. Versöhnung über den Gräbern (*Hans-Otto Weber*). Neun neue Ehrenstätten in Hessen. Soldatenfriedhof Bodendorg eingeweiht m. m.

Kunst und Stein nr. 7: Richard Wagner-Stein im Rietber-Park m. m. — Nr. 8: Friedhof- und Grabmalschau in Köln. Das Grabmal des Mittelalters (*Louis Büsser*).

Pharos nr. 3: The Folkestone Conference (referat). Two new Crematoria opened (New Spathgate og South Essex) m. m.

Steinmetz- und Steinbildhauer nr. 7: Der Friedhofschau auf der Bundesgartenschau Köln 1957 (*Herbert Calleen*). Friedhofsplanung auf dem Lande. — Nr. 8: Kindergrabzeichen — dem Wesen des Kindes entsprechend geformt.

Nr. 9: Neue Friedhofanlagen und Gedächtnisstätten im Raum Schleswig-Holstein. (Einfeld, Husby, Struxdorf, Husum). Idee und Gestaltung.

Stenhuggertidende nr. 4: Nye gravmonumentter.

Viola 17/7: Rationalisering i kyrkogårdsarbejdet (—ng *Cl.*). 31/7: Kyrkogårdsf. har kongressat i Norrland (GEM.). 28/8: Kyrkvåktardagen i Karlstad. (*Vivi-Anne Karlsson*).

Fra det faglige bogmarked

Hans von Bracht: Grabmale aus Naturstein. 8°, 32 s., 36 ill., Georg D. W. Callwey, München 1957. DM 2.—.

Med 36 illustrationer ses et alsidigt udvalg af moderne tyske gravmæler lige fra påvirkning af middelalderlige gravsten til de nyeste nonfigurative, men de viser som helhed en stræben efter at komme bort fra den almindelige industriproduktion, hvor stenhuggernes eneste arbejde er at hugge navn og årstal. Selv om nogle af mindesmærkerne er vel „udspekulerede“, præges de gennemgående af en rolig enkelhed.

En af de sten, hvor skriften fylder hele fladen som ornament, kommer meget nær op ad traditionen fra frisiske og vestslesvigske øer, medens en anden i form af en stele virker yderst personligt. Adskillige med lave allegoriske relieffer er yderst talentfulde, og man kunne ønske, at der herhjemme oftere blev givet vore kunstnere lignende opgaver, så at vore grav-

sten kunne være med til at belyse vor tid på en mere personlig måde. — At kommentere det lille heftes billeder indgående vil være nytteløst; de skal ses, og man kan absolut anbefale at anskaffe heftet til selvstudium.

Gunnar Hammerich.

John Stewart Collis: Träden och människorna. 8°, 198 s., Natur och Kultur, Stockholm 1956. Kr. 21,00 sv.

Træet og menneskene er en oversættelse af *The Triumph of the Tree* og gjort af *Lars Holmberg*. Det er en fortrinlig bog for dem, der gerne vil se tingene i sammenhæng. I tre hovedafsnit er der redegjort for urtidens skove, som vi finder dem i kullejerne, træernes mytologi (trækult, Ygdrasil m. m.) og naturens hævn over træødelæggelser (rovdrift på skove osv.), og de dramatiske overskrifter på de enkelte artikler som: De forsvundne junglebyer, indianernes udryddelse, flygtningene m. fl., dækker over livlige skildringer af, hvad der kan ske, hvor menneskesamfundene forsynder sig imod ligevægten i naturen (erosionen). Biologiske, sociologiske og økologiske standpunkter og synspunkter klarlægges og munder ud i krav om landskabspleje som vejen fremover.

Lorentz Bolin: Träd. 4°, 112 s., Natur och Kultur, Stockholm 1956. Kr. 15,50 sv.

En fin og nobel bog både af udseende og indhold — hverken om biologi eller praxis, men om synet på træets konstruktive og abstrakte værdier og disses betydning for landskabet. Det er en kærlighedserklæring til træer, som de forekommer i velavrundede løvtræer såvel som forblæste eller stynede individer og grupper i forhold til fjeldet, havet, dyrene og mennesker. De korte og knappe artikler støttes af et fortrinligt billedgalleri, optaget af forfatteren og visende et frisk og fint blik for tingene. En bog, det er en øjenlyst at blade i og en berigelse at studere.

Karel Capek: Et år med min have. 8°, 142 s. 2. udg., Gyldendal, Kbh. 1957. Kr. 9,75.

At denne herlige selvironiske „havebog“ først kommer i anden udgave nu, efter at den længe har været udsolgt, må faktisk undre, for det har nok ikke manglet på forespørgsler i boghandelen. *Capek* citeres som *Storm-Petersen* længe efter døden, ofte, og med aktuel pointe — havemandens såvel som den filosoferendes. Ligesom første udgaven i dansk er den illustreret af den alt for tidligt avdøde forfatters bror og er oversat af magister *Else Westh Nauhard*, og der skønnes ikke at være sket nogen forandringer i den, hvad ikke skal beklages. Køb den, men læs den ikke i sammenhæng, selv om dens „spæn-

ding“ måske opfordrer til det — nej, tag et eller et par epistler nu og da, gerne i kontakt med den årstids havearbejde, som forfatteren beskriver, — har De den parat ved natbordet og ta'r et stykke, vil De falde i søvn og sikkert også vågne med et smil, hvad der er sundt både for en selv og ens omgangsfæller og medlevende.

Mededelingen en Jaaroversicht 1956 der oorlogsgravenstichting. Juli 1957. 8°, 36 s.

Heftet indeholder oplysninger om hollandske soldatergrave og -kirkegårde, derunder bl. a. den på Vestre Gravlund i Oslo nyligt indrettede gravplads, som rummer 23 faldne. Mange grave er dog naturligvis beliggende i oversøiske lande, f. ex. Indonesien. Heftet slutter med en række hel- og halvsides illustrationer, hvoraf f. ex. fremgår, at mindevæggen i Duitsland i svær grad ligner den i Ryvangen.

Baltzer, Lange og Ursin: Illustreret Flora. 8°, 256 s., G. E. C. Gad, Kbh. 1957. Kr. 12,—.

Denne flora er i format lille og bekvem og rummer ikke mindre end 900 planter, hvis avbildninger er gjort i 4 farver med vedføjede beskrivelser — dertil en detailleret bestemmelsesnøgle til de danske slægter. Det er et nordisk arbejde, idet tavlerne er tegnet af en svensk, andre illustrationer af en dansk og bestemmelsesnøglen er gjort på grundlag af *Raunkiærs* flora. Her er altså samlet et større antal planter end i noget andet populært værk i Norden, og den praktiske ordning gør det meget anvendeligt. *Guðrun Larsen* har gjort omslaget. Skønt det ville have været mere praktisk at have beskrivelserne på sider over for de illustrerede, har man valgt at sætte de illustrerede sider over for hinanden, hvad naturligvis ser pænere ud. Vi anbefaler med glæde floraen til alle blomstereskere.

Johannes Smith: På veje og på afveje. 8°, 96 s., Phønix, Vejen 1957.

Forfatteren, der bl. a. er kendt for sine filosofierende studier over dagliglivets småting („Småforløb“) har her i 17 afsnit gjort en fin og munter analyse over vejen, og hvad dertil hører i et elegant sprog og med et friskt syn, og grafikeren *Erling Juhl* har illustreret den med passende (dog ofte lidt grove) streger og farvetryk. Det hele er udsendt som en venlig hilsen fra firmaet A/S Phønix i Vejen, og da der overhovedet ikke er reklameret i heftet for firmaets materialer til tage og veje, er det ne meget fin gestus, der er ydet — en pryd på bogmarkedet og et fornøjeligt supplement til faglitteraturen om vejene, vi færdes ad.

Otto Valentin: Neue Gärten. 4°, 136 s., Otto Maier, Ravensburg 1957. DM 30.

Dette er en anden udgave af den for få år siden udgivne bog af samme navn, men mens den forrige udgave kun indeholdt planer, perspektiver og skizzer, indeholder den ikke mindre end 193 fotos (ialt 285 illustrationer), og der er beskrevet 24 af den berømte havearkitekts haveanlæg i by og på land og under forskellige jordbunds- og klimaforhold. Det er derfor i både denne henseende og bogtrykmæssigt blevet en meget fin bog, som der er meget nytigt at hente af for fagmænd og haveamatører.

Hans Krook: Carl von Linné. 8°, 120 s., J. A. Lindblad, Uppsala 1957.

I 150-året for den berømte Linnés fødsel er der udkommet adskillige bøger. Denne af lærer *Hans Krook* (søn af trädgårdsarkitekten *M. K.*) er navnlig skrevet for ungdommen, og i et letforståeligt og flydende sprog fortæller han livligt om den mand, der regnes for Sveriges mest berømte, og af hvem gader er opkaldt adskillige steder i udlandet (også København), og hvis botaniske system stadig er gældende. Skæbnen var ham ikke altid gunstig, men gode omstændigheder og hans egen dygtighed og ildhu gjorde bl. a., at han kunne få en række bøger (på latin) trykt i Holland, at han blev modelæge i Stockholm og blev den professor, der har talt flest tilhørere i Uppsala universitets auditorium, samt at hans rejseskildringer af svenske egne stadig er en vigtig kilde til oplysning om landets forhold.

Resolutioner m. m.

Kirkeministeriets skriv. (1/11 52 til stiftamtmanden og biskoppen over Fyens stift) om, hvorvidt det som betingelse for fornyelse af et gravsted ville kunne kræves, at gravstedsejeren afgiver en erklæring af nærmere angivet indhold, samt ang. spørgsmålet, om der kan vindes hævd på de i lov-bekendtgørelse nr. 455 af 23. september 1947 § 25, stk. 7, omhandlede „ejendomsgravsteder“.

I den med stiftsovrighedens skrivelse af 22. august 1952, jfr. skrivelse af 18. oktober 1952, hertil tilbagefulgte sag har flhv. sognepræst for Kerte menighed N. N. i anledning af en forestående regulering af Kerte Kirkegård forespurgt, om kirkebestyrelsen (menighedsrådet) som betingelse for fornyelse af gravsteder på den gamle kirkegård kan kræve, at gravstedsejere underskriver en sålydende erklæring i „Undertegnede, der er ejer af gravsted nr. . . . på Kerte Kirkegård, erklærer, at jeg er indforstået med, at menighedsrådet foretager de ændringer ved gravstedet, som den nye kirkegårdsplan nødvendiggør“.

Endvidere har pastor N. N. forespurgt, om

der ikke kan vindes hævd på fortsat vederlagsfri benyttelse af de i lovbekendtgørelse af 23. september 1947 om vedligeholdelse af kirker og kirkegårde m. v., § 25, stk. 7, omhandlede gravsteder, som fra gammel tid har været henlagt til bestemte faste ejendomme i sognet, såfremt disse f. eks. har været i samme families besiddelse i århundreder.

I anledning heraf skal man meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at menighedsrådet efter ministeriets opfattelse ikke kan forlange — såfremt de pågældende gravstedsejere modsætter sig det —, at der underskrives en erklæring som foran nævnt som betingelse for gravstedets fornyelse, idet retten til fornyelse af et gravsted tilkommer gravstedsejeren ubetinget, alene med den begrænsning, der følger af nævnte lovs § 19, hvorefter gravsteder kan inddrages helt eller delvis til brug for en regulering af kirkegården, når ingens lovlige ret i henhold til lovens § 24 derved krænkes. Og det må være en forudsætning for, at der, når et gravsted ønskes fornyet, kan tages hensyn til den forestående regulering, at planen herfor er udarbejdet og godkendt.

Da menighedsrådet senere vil kunne inddrage gravsteder helt eller delvis — eventuelt mod erstatning i forhold til, hvad der er betalt for gravstedet — når en reguleringsplan er godkendt, blot der er forløbet 30 år (den i kirkegårdsvedtægten for Kerte Kirkegård, § 8, fastsatte fredningstid) siden sidste begravelse i gravstedet, vil afgivelse af erklæringer som den omhandlede formentlig ikke få større praktisk betydning.

Hvad dernæst angår det andet af pastor N. N. rejste spørgsmål, er ministeriet med stiftsøvrigheden enig i, at der ikke kan vindes hævd på de i lovens § 25, stk. 7, omhandlede gravsteder, idet disse ved først indtrædende ejerskifte efter 1. juli 1922, selv om den nye ejer er en person inden for samme familie, falder ind under de almindelige regler for fornyelse af gravsteder m. v.

Kirkeministeriets skriv. (7/11 52 til fru N. N.) ang. **retten til et gravsted.**

I et hertil indsendt andragende af 16. juni 1952 har De på egne og helsøskendes vegne anholdt om ministeriets bistand til, at det gravsted på Solbjerg kirkegård, hvori Deres forældre S. N. og hustru A. N., født O., er begravet, forbeholdes Deres forældres grave alene.

Det fremgår af sagen, at Deres fader erhvervede det omhandlede gravsted ved Deres moders død i 1908, og at han i 1928 fornyede gravstedsretten for tiden indtil 1948, hvorefter grav-

stedet hjemfaldt, uden at sløjfning af dette dog fandt sted.

Det er endvidere oplyst, at Deres fader, der ved sin død den 9. april 1952 efterlod sig 9 i ægteskab fødte børn samt 5 udenfor ægteskab fødte børn, efter anmodning fra samtlige fornævnte børn blev begravet i det omhandlede gravsted.

Endelig er det oplyst, at de udenfor ægteskab fødte børn, hvis moder har været husbestyrerinde hos Deres fader, efter dennes død har ladet sig udlevere skøde på gravstedet, hvilket skøde iøvrigt fremtræder som en fornyelse af gravstedsretten, og at de bl. a. ved på gravstedet at lade opstille en sten, hvorpå der er afsat plads til deres moders navn, har givet udtryk for ønske om, at denne til sin tid må blive begravet i det pågældende gravsted.

I anledning heraf skal man meddele, at ministeriet må finde det stemmende med billighed, at der ikke uden samtykke fra de i ægteskabet fødte børn foretages yderligere begravelser i gravstedet, men at man i mangel af positive lovbestemmelser på det heromhandlede område ikke kan træffe en for parterne bindende afgørelse af spørgsmålet, der således eventuelt må henvises til domstolens afgørelse.

Kongl. resol. (4/12 1952), hvorved det på kirkeministeriets derom nedlagte allerunderdanigste forestilling har behaget Hans Majestæt kongen

1. at bemyndige biskoppen over Københavns stift til søndag den 14. december 1952 eller en af de følgende søndage enten selv eller ved vedkommende provst at foretage den højtidelige **indvielse af det på Grøndalslund kirkegård i Rødovre Sogn opførte kapel som kirke** under forudsætning af, at det forinden indvielsen ved et i henhold til bestemmelsen i § 3 i bekendtgørelse af 23. september 1947 af lov nr. 282 af 30. juni 1922 om vedligeholdelse af kirker og kirkegårde m. v. afholdt syn er konstateret, at kirken er forsynet med alt til gudstjenestes afholdelse fornuddent, samt

2. at bifalde, at der **tillægges den nye kirke navnet „Grøndalslund Kirke“**. Jævnfør VK. VXIII, side 3—6.

Kirkeministeriets skriv. (15/12 1952 til fru N. N.) ang. **en besværing over en af Haderslev Domsogns menighedsråd truffen bestemmelse vedrørende domkirkens udsmykning ved begravelser.**

I et hertil indsendt andragende har De forespurgt, om det er berettiget, at det ved begravelse fra Haderslev Domkirke kun tillades de pårørende at anbringe indtil 7 kranser i kirken, hvorhos de har forespurgt, om der ved bryllupper og begravelser kan nægtes de pågældende

adgang til at foretage udsmykning af domkirken.

I anledning heraf skal man herved meddele, at man om sagen har brevvekslet med stiftsøvrigheden over Haderslev stift og derigennem fået oplyst, at Haderslev Domsogns menighedsråd efter kirkens restaurering har vedtaget, at der ved begravelser i domkirken ikke må henlægges flere kranse, end der kan anbringes omkring båren, ligesom der ej heller må foretages anden udsmykning af kirken end enkelte blomsterbuketter på alteret.

Det tilføjes, at ministeriet ikke finder at kunne ændre den af menighedsrådet som kirkens bestyrelse således truffne afgørelse.

Kirkeministeriets cirkulærskriv. (17/12 1952 til stiftsøvrighederne) ang. **en henvendelse fra den tyske forbundsrepublikts herværende gesandtskab om udskydelse af sløjfningen af de her i landet opretholdt tyske krigergrave fra den 1. verdenskrig.**

Gennem udenrigsministeriet har nærværende ministerium modtaget en henvendelse fra det herværende gesandtskab for den tyske forbundsrepublik, hvori gesandtskabet under henvisning til, at de på A. kirkegård værende tyske soldatergrave fra den 1. verdenskrig efter udløbet af den fastsatte fredningstid af 30 år er sløjfet og taget i brug til anden begravelse, har anmodet om, at sløjfningen af de øvrige her i landet opretholdt tyske krigergrave fra den 1. verdenskrig må blive udskudt, i det mindste indtil der mellem forbundsregeringen og den danske regering bliver truffet aftale om hele problemet vedrørende de tyske gravsteder i Danmark.

Hvilket herved tjenstlig meddeles ...

Kirkeministeriets cirkulærskriv. af 30/12 1952 (til samtlige biskopper) om **ringning med kirkeklokkerne og afholdelse af sørgegudstjeneste i landets kirker i anledning af dronning Alexandrines dødelige afgang.**

Kirkeministeriets skriv. af 9/1 1953 (til sundhedsstyrelsen) ang. **udredelsen af udgifterne ved embedslægers rejser i anledning af kirkegårdsudvidelser.**

Af den med sundhedsstyrelsens skrivelse af 19. august 1952 hertil til erklæring oversendte sag fremgår det, at amtskontoret i Ringkøbing overfor amtslægen sammesteds har hævdet, at udgifterne til embedslægers rejser i anledning af kirkegårdsudvidelser i medfør af bestemmelsen i § 28, stk. 2, i lov nr. 282 af 30. juni 1922 om vedligeholdelse af kirker og kirkegårde, jfr. nu bekendtgørelse nr. 455 af 23. september

1947, skal afholdes af vedkommende kirkelige kasse.

Idet amtslægen for sit vedkommende har henholdt sig til, at de omhandlede udgifter i henhold til bestemmelsen i § 17 i lov nr. 87 af 21. april 1914 om embedslægevæsenets ordning hidtil har været afholdt af vedkommende kommunale kasse, har han udbedt sig sundhedsstyrelsens afgørelse af, hvorledes de pågældende udgifter rettelig bør afholdes.

Således foranlediget skal man meddele, at ministeriet må holde for, at udgifterne i anledning af embedslægers rejser i forbindelse med kirkegårdsudvidelser som hidtil må være kirkerne uvedkommende, idet § 28, stk. 2, i lov om vedligeholdelse af kirker og kirkegårde m. v. ikke har tilsigtet at ændre bestemmelserne i embedslægelovens § 17, stk. 5, hvorefter befordringsgodtgørelse og dagpenge udredes, som hidtil, af den kommunale kasse.

Kirkeministeriets skriv. af 13/1 1953 (til stiftamtmanden og biskoppen over Roskilde stift), hvorefter det ikke er tilstrækkeligt til at bringe en gravstedsejers ret til ophør, at den pågældende begærer gravstedet sløjfet i den forstand, at der fremtidig ikke finder nogen vedligeholdelse sted af dette, m. m.

I et med hr. stiftamtmandens og Deres Højærværdigheds erklæring af 22. september 1952 hertil indsendt andragende har N. N., Slagelse, der i henhold til det i genpart hoslagt tilbagefølgende gravfæstebrev er indehaver af retten til gravstedet afd. 13, nr. 18 på Slagelse Skt. Mikkels kirkegård indtil 6. september 1964, besværet sig over, at der i juli måned 1952 uden hans samtykke har fundet en ny jordfæstelse sted i gravstedet.

I en i sagen afgiven erklæring af 13. september 1952 har menighedsrådet for Slagelse Skt. Mikkels Sogn oplyst, at klageren for ca. 8 år siden har begæret det pågældende gravsted sløjfet, og at menighedsrådet derefter har været af den opfattelse, at gravstedet var hjemfaldet til kirken efter udløbet af een fredningsperiode fra sidste jordfæstelse i gravstedet, der ifølge det oplyste har fundet sted i 1924.

Klageren har for sit vedkommende stillet krav om, at gravstedet føres tilbage til den stand, hvori det var forud for jordfæstelsen i juli 1952, subsidiært at forholdet ordnes således, at klageren fraskriver sig retten til gravstedet, mod at han fritages for enhver fremtidig vedligeholdelse af dette, samt modtager en skriftlig undskyldning fra menighedsrådet for den stedfundne krænkelse af retten til gravstedet.

I anledning heraf skal man meddele til efter-

retning og videre bekendtgørelse, herunder for klageren, at menighedsrådet har været uberettiget til at tage gravstedet i brug, så længe gravstedsretten består.

Ministeriet kan for sit vedkommende ganske tiltræde, at sagen ordnes som af klageren foreslået, således at denne definitivt fraskriver sig retten til gravstedet imod fremtidigt at fritages for enhver vedligeholdelse af dette, og således at han samtidig modtager den behørigt undskyldning for den stedfundne krænkelse af hans ret som gravstedsejer.

Efter den anledning, menighedsrådets erklæring dertil giver, bemærkes, at ministeriet må formene, at det ikke er tilstrækkeligt til at bringe en gravstedsejers ret til ophør, at den pågældende begærer gravstedet sløftet i den forstand, at der fremtidig ikke finder nogen vedligeholdelse sted, men det måtte, for at gravstedsretten kan betragtes som ophørt, kræves, at gravstedsejeren eller — hvis gravstedet indehaves af flere i forening — samtlige gravstedsejere afgiver en udtrykkelig erklæring om, at han (de) fraskriver sig retten til gravstedet.

Kirkeministeriets skriv. af 2/2 1953 (til stiftamtmanden og biskoppen over Ribe stift) ang. **afslag på et andragende om godkendelse af en nærmere angiven økonomisk ordning for en ikke pensionsberettiget graver ved en landsbykirke.**

I et med stiftsøvrighedens erklæring af 31. oktober 1952 hertil indsendt andragende har A. Sogns menighedsråd anholdt om ministeriets godkendelse af en af menighedsrådet foreslået plan til en økonomisk ordning for graveren ved A. Kirke, hvorefter graveren hver måned indbetaler 5 pct. af sin grundløn, 5.800 kr., på en sparekassebog med A. Sparekasse, hvorhos menighedsrådet tilskylder et tilsvarende beløb, der ligeledes indsættes på sparekassebogen, således at det på sparekassebogen indestående beløb med renter udbetales graveren, når denne med det fyldte 70. år afgår fra sin stilling. Såfremt graveren fratræder inden dette tidsrum, får han udbetalt det af ham indbetalte beløb med renter. I tilfælde af graverens død skal graverens arvinger have udbetalt hele det på sparekassebogen indbetalte beløb.

I anledning heraf skal man meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at ministeriet ikke kan godkende den foreslåede ordning, hvorefter det på sparekassebogen opsparede beløb til sin tid skal udbetales graveren til fri rådighed, idet det må være en forudsætning, at der træffes en *pensionslignende* ordning, jfr. herved lov nr. 418 af 12. juli 1946 om folkekirkens lønningsvæsen uden for København og Frederiksberg m. m., § 43, og bekendtgørelse af

29. april 1948 angående ordningen af kirkebetjeningens forhold uden for København og Frederiksberg, § 35.

Det bemærkes endvidere, at man ikke kan tiltræde, at der i tilfælde af graverens død skal udbetales arvingerne et større beløb end det, graveren selv har indbetalt, + påløbne renter.

Ministeriet må derfor henvise menighedsrådet til at tage ordningen op til fornyet overvejelse, således at der f. eks. træffes bestemmelse om, at der for det udbetalte beløb skal købes en livrente, der sikrer graveren og eventuelt hans enke en understøttelse som tillæg til aldersrenten.

Man imødeser herefter eventuelt et nyt forslag indsendt hertil til godkendelse.

Kongl. anordning af 1/4 1953 om **vedligeholdelse af og tilsyn med kirkebygninger m. v.**

§ 22. 1) Gravkældere under kirkerummet og gravkapeller, som er åbne ind til dette, bør være således indrettet, at de ikke fordærver luften i kirken eller volder træk; hvis dette er tilfældet, må der træffes betryggende foranstaltninger derimod.

2) Ved afsondring af gravkapeller fra kirken, fjernelse af kister fra kapeller eller andetsteds i kirken og nedsænkning af dem på kirkegården samt flytning af gamle ligsten i eller ved kirken må iøvrigt bestemmelserne i lovens § 8 iagttages.

Kgl. anordning om **kirkegårde** (af 20/4 1953). Se F. f. k. Småskrift nr. 10.

Kirkeministeriets cirk. af 22/4 1953 (til menighedsrådene) om **henlæggelse af arbejder vedrørende vedligeholdelse og istandsættelse af kirker og præstegårde m. v. til udførelse i vinterhalvåret.**

Kirkeministeriets skriv. af 13/3 1953 (til stiftamtmanden og biskoppen over Lolland-Falsters stift) om, **under hvilke betingelser en kommune kan stille areal til rådighed til udvidelse af en kirkegård.**

I et med stiftsøvrighedens skrivelse af 26. februar d. å. hertil indsendt andragende har Nakskov menighedsråd indberettet, at rådet i sit møde den 22. september 1952 har vedtaget at søge gennemført, at Nakskov kirkegård udvides med en ca. 20.000 m² stor parcel af den Nakskov købstadkommune tilhørende ejendom matr. nr. 12 i, Nakskov købstads markjorder.

Endvidere har menighedsrådet oplyst, at Nakskov byråd fremdeles vedstår sit tilbud om at afstå det omhandlede areal vederlagsfrit, men at indenrigsministeriet over for byrådet har udtalt, at tilladelse til vederlagsfri overdragelse af arealet vil blive gjort betinget af, at et til arealets værdi svarende beløb restitueres køb-

stadkommunens kapitalformue over kommunens driftsregnskab, eventuelt over en kortere årrække, således at der årlig restitueres mindst $\frac{1}{20}$ af værdien til kapitalformuen.

Under henvisning hertil har menighedsrådet henstillet, at spørgsmålet om vilkårene for arealets afhændelse gøres til genstand for forhandling mellem indenrigsministeriet og kirkeministeriet.

Således foranlediget skal man tjenstlig meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at man om sagen har forhandlet med indenrigsministeriet, der imidlertid har fastholdt sit tidligere indtagne standpunkt, jfr. indenrigsministeriets skrivelse af 26. november 1952 til Nakskov byråd, af hvilken skrivelse afskrift vedlægges.

Under de stedfundne forhandlinger har indenrigsministeriet iøvrigt givet udtryk for, at samme er enig i, at en kommune lovligt kan støtte et menighedsråd i dets bestræbelser for at skaffe jord til kirkegårde, og at indenrigsministeriet på ingen måde vil modsætte sig, at kommunen afstår det omhandlede areal vederlagsfrit, men blot — i overensstemmelse med fast praksis — forlanger, at kommunens kapitalformue ikke angribes. Indenrigsministeriet vil herefter ganske have det overladt til byrådet at bestemme, om kommunens kapitalformue skal holdes skadesløs for den omhandlede jordværdi ved, at menighedsrådet betaler en til arealets værdi svarende købesum, eller ved, at et til jordens værdi svarende beløb over højst 20 år tilbageføres til kapitalformuen over driften, d. v. s. gennem skatteudskrivningen.

Idet bemærkes, at nærværende ministerium kan tiltræde, at det omhandlede areal i overensstemmelse med menighedsrådets vedtagelse erhverves til brug ved kirkegårdens udvidelse, skal man sluttelig bemærke, at ministeriet herefter må have menighedsrådet henvist til at optage fornyet forhandling med byrådet om vilkårene for arealets erhvervelse.

Kirkeministeriets skriv. af 2 $\frac{1}{2}$ % 1953 (til stiftamtmanden og biskoppen over Ribe stift) ang. **godkendelse af en nærmere angiven pensionslignende ordning for graveren ved en landsbykirke** (jevnf. foran for $\frac{1}{2}$ 53).

Med henvisning til tidligere brevveksling, senest stiftsøvrighedens skrivelse af 31. marts 1953, vedrørende en af A. menighedsråd foreslået økonomisk ordning for graveren ved A. Kirke skal man tjenstlig meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at ministeriet intet finder at erindre imod det nu indsendte forslag, hvorefter der træffes følgende pensionslignende ordning:

Graveren ved A. Kirke indbetaler hver måned 5 pct. af sin grundløn, 5.800 kr., på en sparekassebog med A. sparekasse, og menighedsrådet tilskylder et tilsvarende beløb, der ligeledes indsættes på sparekassebogen. Efter graverens fratræden ved det fyldte 70. år får han af det opsparede beløb med påløbne renter udbetalt 100 kr. månedlig, indtil beløbet på sparekassebogen er forbrugt. Ved graverens død tilfalder det af ham indbetalte beløb med renter hans arvinger, medens den anden halvdel af beløbet, som udgør menighedsrådets indbetalinger med renter, tilfalder kirken.

Den således godkendte ordning må dog formentlig suppleres med den i det tidligere indsendte forslag optagne bestemmelse om, at graveren, dersom han fratræder sin stilling inden det fyldte 70. år, får udbetalt det af ham indbetalte beløb med renter.

Endelig bemærkes, at sparekassebogen naturligvis må forsynes med stiftsøvrighedens prohibitivpåtegning.

Kirkeministeriets skriv. af 1% 1953 (til stiftamtmanden og biskoppen over Aalborg stift) ang. et **andragende om, at der med henblik på en påtænkt nedlæggelse af en kirkegård i dennes vedtægt måtte optages en bestemmelse om, at der ikke måtte finde begravelse sted på kirkegården efter et bestemt angivet tidspunkt.**

I et med stiftsøvrighedens skrivelse af 25. marts 1953 hertil indsendt andragende har A. købstads menighedsråd anholdt om godkendelse af en af menighedsrådet med henblik på en påtænkt nedlæggelse af A. Søndre kirkegård truffen beslutning om, at der ikke må finde begravelse sted på nævnte kirkegård efter udløbet af året 1975.

Det fremgår af sagen, at der siden 1920 i kirkegårdens vedtægter har været optaget en bestemmelse om, at der ikke kan sælges nye gravsteder på Søndre kirkegård, og at der i de senere år kun er foretaget ganske få begravelser på denne kirkegård.

I anledning heraf skal man tjenstlig meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at gravstedsejere ifølge bestemmelsen i § 25, stk. 2, i bekendtgørelse af 23. september 1947 af lov om vedligeholdelse af kirker og kirkegårde m. v. kan gøre krav på at bevare de dem tilhørende gravsteder udover den i kirkegårdsvedtægten fastsatte fredningstid, idet begæring herom skal imødekommes, når den i vedtægten herfor fastsatte betaling erlægges, ligesom de må antages at have adgang til at benytte gravstederne til begravelse, så længe gravstedsretten består.

(fortsættes)